Valiokunnan lausunto LiVL 11/2018 vp– HE 35/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 35/2018 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Lari Anttonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Tarja Reivonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- kehitysjohtaja Outi Ryyppö, työ- ja elinkeinoministeriö
- liikenneneuvos Mervi Karhula, liikenne- ja viestintäministeriö
- johtaja Anna Saarlo, Liikennevirasto
- johtaja Anders Östergård, Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- osaston johtaja Sini Puntanen, Helsingin seudun liikenne
- muutosjohtaja Timo Vesiluoma, Satakuntaliitto
- erityisasiantuntija Annukka Mäkinen, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Mika Mäkilä, Linja-autoliitto
- toiminnanjohtaja Minna Soininen, Suomen Paikallisliikenneliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Liikenteen turvallisuusvirasto
- Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Tampereen kaupunki
- Uudenmaan liitto

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Viestintävirasto
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Valmis
5.0

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä oleva laki alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista, jäljempänä aluekehitys- ja kasvupalvelulaki, on luonteeltaan puitelaki, jota valiokunnan saaman selvityksen mukaan täydentävät myöhemmin mm. laki aluekehittämis- ja kasvupalvelujen rahoittamisesta, laki osaamisesta ja rekrytoinneista sekä laki kotoutuspalveluista. Asiantuntijakuulemisessa valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että esityksen tavoitteet siirtävät painopistettä kasvun tavoitteluun, mutta kasvupalvelujen rahoituksen jakokaava ei kaikilta osin tue tätä tavoitetta. Kriteereinä on passivoivia tekijöitä, kuten työttömien määrä, työttömyysaste ja toimipaikat.

Voimassa olevassa aluekehittämistä koskevassa lainsäädännössä säädetään maakuntien liiton johdolla tehtävästä liikennejärjestelmäsuunnittelua koskevasta yhteistyöstä ja sen koordinoinnista. Uudessa lakiehdotuksessa liikennejärjestelmäsuunnittelusta ei enää säädetä, vaan se on säädetty maakunnan tehtäväksi hallituksen esityksessä maakuntalaiksi (HE 15/2017 vp, maakuntalain 6 §:n 14 kohta). Liikennejärjestelmäsuunnittelun sisällöstä, vuorovaikutuksesta ja prosessista säädellään tarkemmin maantielain muuttamisesta annetussa hallituksen esityksessä (lakiehdotus liikennejärjestelmästä ja maanteistä, HE 45/2018 vp).

Vaikka kyseessä on puitelaki, liikennettä käsitellään aluekehitys- ja kasvupalvelulaissa sinänsä kovin vähäisessä määrin. Esityksen perusteluissa infrastruktuuri, erilaisten palvelujen saatavuus ja riittävien tieto- ja liikenneyhteyksien turvaaminen mainitaan lähinnä alueiden kehittyneisyysseroja vähentävinä toimenpiteinä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että toimivat taloudellista ja sosiaalista kehitystä tukevat rakenteet, eli infrastruktuuri, on välttämättömyys ei vain alueen väestölle vaan myös elinkeinoelämälle ja sitä kautta kehitykselle ja kasvulle. Esityksessä olisi sen vuoksi ollut syytä käsitellä perusteellisemmin kehityksen pohjan turvaavaa liikennettä ja turvallista tiedonvälitystä sekä niitä tukevaa infrastruktuuria ja tietoliikenneyhteyksiä.

Liikenne ja infrastuktuuri kehityksen edistäjänä

Saavutettavuudella eli liikenneinfrastruktuurilla ja logistiikalla on erittäin suuri merkittävyys alueen kehittämiselle, ja asiantuntijakuulemisen mukaan saavutettavuus on yksi tärkeimmistä elinkeinoelämän ja kasvun edellytyksistä. Vaikka sähköisten yhteyksien ja palvelujen määrä ja merkitys kasvaa koko ajan, niin fyysinen saavutettavuus eli sijainti kulkuyhteyksien valossa on edelleen olennainen tekijä alueen kehittymisen, kasvun ja kilpailukyvyn kannalta varsinkin huomioon ottaen esimerkiksi yritysten sijoittuminen, raaka-aineiden ja tuotteiden logistiikka ja työvoiman saanti.

Liikennejärjestelmän kehittäminen. Lakiesityksen alueiden kehittämistä koskevalla suunnittelujärjestelmällä on yhteys myös hallituksen esitykseen maantielain muuttamisesta. Maakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnittelu perustuu jatkossa eri tasojen (valtakunnallinen, maakunnallinen, kaupunkiseutu ja kunta) väliseen vuorovaikutukseen ja toimijoiden väliseen jatkuvaan yhteistyöhön. Maakuntien laatimissa maakuntaohjelmissa sovitetaan yhteen liikennejärjestelmäsuunnitelma ja muut maakunnan kehittämistavoitteet. Maakunnallisen ja kunnallisen liikennejär-

jestelmäsuunnittelun tulee olla yhteistyöhön ja molemminpuoliseen vuorovaikutukseen ja huomioon ottamiseen perustuvaa.

Valiokunta pitää hyvänä, että liikennejärjestelmäsuunnittelulla voidaan lisätä pitkäjänteisyyttä liikennejärjestelmän kehittämiseen ja kunnossapitoon sekä maankäytön, asuntotuotannon ja elinkeinoelämän edistämiseen. Valiokunta pitää pitkäjänteisyyttä liikennejärjestelmien kehittämisessä välttämättömyytenä ja viittaa myös parlamentaarisen työryhmän kannanottoihin 12-vuotisen suunnittelukauden puolesta. Maakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnittelun tulee liittyä kiinteästi valtakunnalliseen suunnitteluun ja kaavoitukseen erityisesti kasvukäytävien osalta.

Kasvupalveluja koskevasta yhteistyöstä säädetään aluekehitys- ja kasvupalvelulain 14 §:ssä. Sen 2 momentin mukaan kasvupalvelujen järjestäjät ja tuottajat voivat suunnitella, kehittää ja toteuttaa maakuntien ja kuntien palvelujen muodostamia kokonaisuuksia yhteistyössä. Säännös viittaa työ- ja elinkeinoministeriön mukaan allianssityyppiseen yhteistyöhön, jota ehdotetaan kuntien eilakisääteisten elinvoimapalvelujen ja maakuntien kasvupalvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan hallituspuolueet sopivat tammikuussa 2018, että maakunnan kasvupalveluiden ja kuntien elinvoimapalveluiden yhteensovittamista parannetaan niin sanotun allianssimallin kautta. Yhteensovittamisen tavoitteena on mahdollisimman suuri vaikuttavuus. Valiokunta pitää tätä kannatettavana lähtökohtana. Kunnat ja niihin sidosyksikköasemassa olevat kehittämisyhtiöt ovat perinteisesti ohjanneet yrityksiä ja yrittäjiksi aikovia julkisten yrityspalveluiden hyödyntämisessä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallituksen esityksessä tarkoitetuissa aluekehittämispäätöksissä otetaan huomioon myös liikennejärjestelmää ja joukkoliikennettä koskevat strategisen tason linjaukset. Liikennejärjestelmiä kehitettäessä on otettava huomioon kaikki liikennemuodot ja liikenteelle asetetut päästötavoitteet. Näin onkin tärkeää myös tarkastella joukkoliikennettä ja uusia liikenteen muotoja. Valiokunta korostaa, että liikennejärjestelmää ja joukkoliikennettä koskettavat strategiset linjaukset ovat tärkeä osa alueiden elinvoimaisuuden kehittämistä.

Valiokunta pitää hyvänä, että valtakunnallisen, maakunnallisten ja kunnallisten tasojen välille on luotu yhteistyö- ja yhteistoimintamalleja. Samalla on kuitenkin tarpeen säilyttää yksittäisen maakunnan mahdollisuus oman alueensa kehittämiseen ja kasvun luomiseen niissä tapauksissa, joissa naapurimaakunnilla on esimerkiksi erilaisia lähtökohtia tai intressejä.

Digitalisaatio ja yhteiskunnan turvallisuus

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että aluekehitys- ja kasvupalvelulain tavoitteiden toteuttamisessa korostuvat erityisesti tietoyhteiskunnan nopeiden, toimivien ja turvallisten tietoliikenneyhteyksien merkitys. Sähköisten palveluiden merkitys kasvaa niin elinkeinoelämän toiminnassa kuin myös viranomaisten palveluiden kehittämisessä. Kasvupalvelujen saatavuuteen vaikuttaa näin keskeisesti se, miten hyvin digitalisoinnissa onnistutaan ja miten digitaaliset palvelut ovat saavutettavissa.

Valiokunnan lausunto LiVL 11/2018 vp

Valiokunta korostaa palveluiden toimivuuden keskeistä merkitystä. Palveluiden on oltava saavutettavia teknisesti, taloudellisesti ja sisällöllisesti. Tämä asettaa toimijoille vaatimuksia, koska palveluiden on oltava ymmärrettäviä ja esteettömiä kaikille asiakasryhmille. Saavutettavia sähköisiä palveluita tarvitaan selkokielellä ja erilaisia toimintarajoitteita, kuten näkö-, kuulo- ja liikuntarajoitteita, omaaville henkilöille sekä myös kielellisten vähemmistöjen edustajille usealla selkokielellä.

Yhteiskunnan tietoturvallisuus ja toimintavarmuus. Alueita kehitettäessä ja kasvupalveluita luotaessa on pidettävä mielessä, että sähköisten palveluiden toiminnassa on varmistettava yhteiskunnan tietoturvallisuus ja toimintavarmuus. Valiokunta toistaa tässä yhteydessä aikaisemmin julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019—2022 annetun valtioneuvoston selonteon yhteydessä kyberturvallisuudesta lausumansa (LiVL 10/2018 vp — VNS 1/2018 vp). Valiokunta korostaa uudelleen, että ns. kyberturvallisuudessa ei ole kyse ainoastaan viestintäalaa koskevasta asiasta vaan laajemminkin koko yhteiskunnan toimivuudesta ja toimintavarmuudesta. Kyse on esimerkiksi kaikesta yhteiskunnan maksuliikenteestä, tiedon turvallisesta käyttämisestä ja hyödyntämisestä, 5G-teknologiasta, älyliikenteestä ja liikenteen digitalisaatiosta, kuten taksiliikenteen kehittämisestä. Esineiden internetin myötä kyberturvallisuudella on myös yhä enemmän merkitystä kotitalouksien jokapäiväiselle elämälle.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Liikenne- ja viestintävaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25.5.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen sin
varapuheenjohtaja Mirja Vehkaperä kesk
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Satu Taavitsainen sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Sofia Vikman kok

Valiokunnan lausunto LiVL 11/2018 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker